

Tomasic Deák Korina: MAGYAR JÁTSZÓHÁZAK HORVÁTORSZÁGBAN

Demográfia

A magyarságra vonatkozó adatok egyértelműen kimutatják, hogy horvátországi magyarok száma az elmúlt nyolcvan évben ötödére csökkent! A határon túli magyar közösségek egyike sem szenvedett ekkora demográfia veszteséget Trianon óta, mint a horvátországi magyarok.

A horvátországi magyarok népesedési fejlődése

A népszámlálás éve	A magyarok száma	Számbeli változás
1840	5.000	-
1910	123.943	+118.943
1921	77.523	-46.480
1931	69.540	- 7.983
1941	64.431	- 5.109
1948	51.399	- 13.032
1953	47.725	- 3.654
1961	42.347	- 5.375
1971	35.488	- 6.859
1981	25.439	- 10.049
1991	22.355	- 3.084
2001	16.595	- 4.360

Megjegyzés: Az 1991 és 1997 között zajló délszláv háború, amely közvetlenül érintette a tömbmagyarság által lakott területeket (Baranyát, Kelet Szlavóniát) elpusztította infrastruktúránkat, pótolhatatlan károkat okozott gazdasági és társadalmi életünkben, menekülésre kényszerítette magyar családok százait.

A legutolsó horvátországi népszámlálást 2001-ben tartották. A legutolsó jugoszláv népszámlálásához képest (1991) a tíz esztendő alatt 25,77 %-kal lett kevesebb a horvátországi magyarság aránya. A horvátországi magyarság egyre nagyobb aránya koncentrálódik a Drávaszögben, s a fennmaradó rész pedig, szétszóródva él az ország más területein. A magyarok anyanyelvi adatai lényegesen alacsonyabbak, mint a nemzetiségiek: 2001-ben magyarok száma anyanyelv szerint 12.650, nemzetiség szerint pedig 16.595 fő volt. A magukat magyar nemzetiségűnek, de más anyanyelvűnek vallóknál már megtörtént a nyelvi asszimiláció, s ezt nagy valószínűséggel követi az etnikai (nemzetiségi) asszimiláció.

Oktatás

A Horvátországban élő nemzeti kisebbségek a saját anyanyelvükön való oktatásra és nevelésre való jogukat az Alkotmánnyal, a nemzeti kisebbségek jogaira vonatkozó alkotmányerejű törvénnyel valamint a nemzeti kisebbségek nyelvén történő nevelést és oktatást szabályzó törvénnyel összhangban valósíthatják meg.

Horvátországban a kisebbségek így a magyarok is alkotmányos jogukat az anyanyelvükön való oktatásra 3 alapvető modell és az iskoláztatás egyéb különleges alakjain keresztül valósíthatják meg:

- **Az A - modell szerint:** az oktatás teljes egészében a kisebbség, a mi esetünkben magyar nyelven folyik (pl. a Vörösmarti, a Laskói, a Kórógyi Általános Iskolákban valamint az eszéki Horvátországi Magyar Oktatási és Művelődési Központban). Természetesen a diákok kötelezően tanulják a horvát nyelvet ugyanakkora heti óraszámban, mint a magyar nyelvet.
- **A B – modell szerint:** az oktatás kétnyelvű, a mi esetünkben horvát és magyar nyelven folyik. Az előírásoknak megfelelően ebben az esetben a természettudományi tantárgyakat kötelezően horvát nyelven, míg társadalomtudományi tantárgyakat magyar nyelven oktatják. Az ilyen oktatás horvát tannyelvű intézményben történhet, de külön osztályokban. Hivatalosan e modell szerint dolgoznak a zágrábi „Ivan Gundulić” Általános Iskolában.
- **A C – modell szerint:** az oktatás az anyanyelv és a kultúra ápolásában nyilvánul meg heti 5 tanítási órában, miközben a teljes oktatás egyébként horvát nyelven folyik. Az 5 tanítási órában helyet kell, kapjon a magyar nyelv és irodalom, a történelem, a földrajz a rajz és a zene tanítása. Ilyen modell szerint dolgoznak: a Pélmonostori Általános Iskolában, továbbá a dárdai, bellyei, darázsi, hercegszőlősi, szentlászlói, lacházi, antunováci, dályhegyi, ivanovcii, gradinai általános iskolákban, valamint két eszéki általános iskolában. Tudtommal egyik említett iskolában sem tartják be az előbb felsorolt öt tantárgyra vonatkozó programok iránti követelményeket.
- Az oktatás különleges alakjai alatt értjük: a szemináriumokat, a nyári és téli iskolákat, az un. levelező – konzultatív oktatást. Az oktatás ilyen formáját akkor alkalmazzák, ha nem léteznek a feltételei a rendszeres oktatásnak az A, B vagy C modell szerint, mint például a montenegrói és a roma nemzeti kisebbség esetében.

Horvátországban a magyar kisebbségi oktatás négy szinten folyik, óvodai, elemi iskola, középfokon és felsőfokon. Ezen kívül 17 iskolában folyik anyanyelvápolás, 11 településen működnek magyar játszóházak, valamint Pélmonostoron a „Baranyi Júlia” Népfőiskolán, magyar nyelven indulnak szakképzések és felnőttképzések.

Az óvodák járási szinten vannak megszervezve. Az óvodákat a járások vagy városok finanszírozzák. Magyar óvodák a következő településeken működnek: Vörösmart, Csúza, Laskó, Várdaróc, Kopács, Eszék, Zágráb. Az elemi iskolákban nincs különbség a kisebbségi és a többségi nemzet elemi iskoláinak finanszírozásában. Négy központi magyar általános iskola működik Horvátországban a következő településeken: Vörösmart, Laskó, Kórógy, Eszék, valamint Zágrábban kétnyelvű iskola. Sajnos a tanulók száma évről évre változik, többnyire csökken, ami nagy problémát jelent a horvátországi magyar oktatás területén.

Magyar nyelvű középfokú oktatás egyedül az eszéki HMOMK-ban folyik. A tanulók legnagyobb létszáma az anyanyelvápoló iskolákban számolható. A gyerekek kevés

óraszámában vesznek részt magyar órákon. A következő településeken folyik magyar anyanyelvápolás: Antunovác, Ivánovci, Eszék (Krežma), Eszék (Frankopan), Ójánkovác, Szentlászló, Hercegszölös, Bellye, Dárda, Pélmonostor, Darázs, Gradina, Lacháza, Dály, Zsdála, Karancs. A Vörösmarti iskola kirendelt tagozatainak horvát osztályaiban 19-en tanulnak magyar nyelvet.

Azokon a településeken ahol semmilyen formában nem működik magyar nyelvű oktatás, a Magyar Egyesületek Szövetsége magyar játszóházakat indít, ahol hetente egy vagy két alkalommal pedagógusok vagy játszóház vezetők foglalkoznak a gyerekekkel, ahol játékos aktivitáson keresztül (nyelvi gyakorlatok, ének, tánc, kézműves foglalkozások) próbálnak részesei lenni és beolvadni a magyar közösségbe. Nagyon fontos szerepet tölt be ez az intézményen kívüli oktatás a szórvány településeken. Ebben az oktatási programban a gyerekek létszáma általában 120-130 gyermek.

Egyetemi szintű oktatás az eszéki Strossmayer Egyetem Filozófiai Fakultásán működik, magyar nyelv és irodalom szakon, párosítva egy másik szakkal.

A „Baranyai Júlia” Népfőiskola lehetőséget biztosít a kvalifikált munkaerőképzésre a helyben boldogulás érdekében. A Népfőiskola szakképzéseket és felnőttképzéseket szervez 2008 óta. A két nyelven kiképzett szakemberek képzése bekerül a munkakönyvbe.

A Népfőiskola programjai között szerepelnek különböző pedagógus továbbképzések is amelyek a horvátországi magyar pedagógusok igényeinek felelnek meg.

Az oktatás terén mindenképpen meg kell említeni még a „Sztárai Mihály” a Magyar Egyesületek Szövetségének Oktatási és Kulturális Központjának tevékenységét, hisz 2006 óta működik népzenei iskolája. A 15 fős csoportot magyarországi szakember oktatja. A gyerekek hegedű, brácsa, bőgő, népi furulya hangszereken és népi ének szakon tanulhatnak.

A központkülönböző tanfolyamokat, táborokat is szervez, nyári iskolát magyar ajkú gyerekeknek.

Horvátországi Magyar játszóházak

A Magyar Egyesületek Szövetsége 2003 –ban Horvátország területén 10 magyar játszóházat indított, azzal a céllal, hogy intézmény kívüli oktatás keretében foglalkoztassa a magyar óvodás, kisiskolás gyerekeket azon a településeken ahol nincs magyar nyelvű oktatás és így nagyobb mértékben fennáll az asszimiláció veszélye.

A magyar játszóházak játékos programokon, aktivitásokon keresztül lehetőséget adnak a gyerekeknek, hogy elsajátítsák, megszeressék a magyar nyelvet, megtalálják helyüket a magyar közösségben, megismerjék a magyar kultúrát, hagyományokat.

A játszóházakban tanítók, óvónők és játszóház vezetők foglalkoznak a gyerekekkel heti egy vagy két alkalommal. A Magyar Egyesületek Szövetsége, mint koordinátor felügyeli a játszóházak működését, módszertanilag segíti őket, továbbképzéseket szervez.

2008-ban Pélmonostoron a Baranyai Júlia Népfőiskola népi játszóház vezetői képzést szervezett, amit nyolc játszóház vezető sikeresen el is végzett.

Minden évben három alkalommal az összes játszóház közös programokon lép fel, mint a Csupa játék csupa mese rendezvény, Mikulás buli, Játszóházas farsang. Ezek az összejövetelek mindig más településeken zajlanak.

A magyar játszóházak programot a Horvát Oktatási Minisztérium támogatja.